

بررسی نمونه های بازار دارویی گیاهان خانواده چتریان

دکتر فاطمه یوسف بیک

استادیار فارماکوگنوزی دانشگاه علوم پزشکی گیلان

دکتر غزاله همتی

دستیار فارماکوگنوزی دانشگاه علوم پزشکی تهران

رفرانس

- کتاب متداول ترین گیاهان دارویی سنتی ایران
نویسنده: دکتر غلامرضا امین

خانواده پتریان (Apiaceae)

مقدمه

• مورفولوژی:

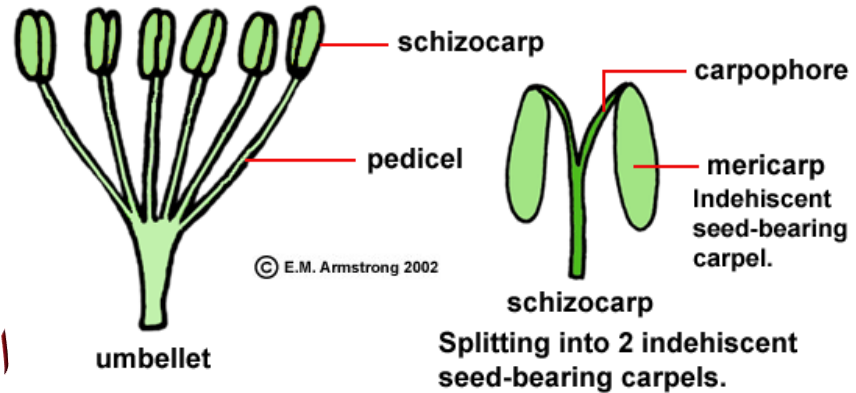
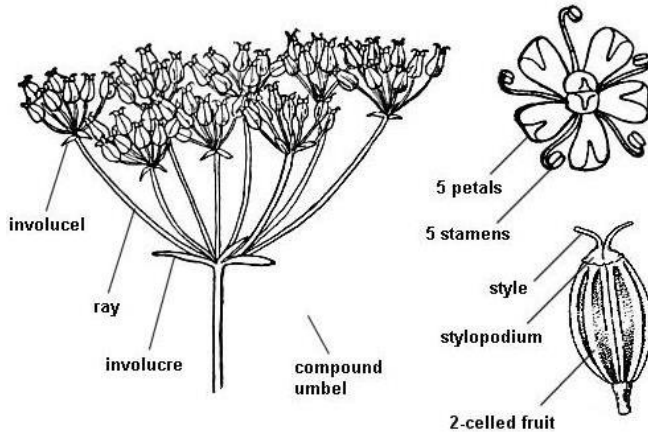
✓ ساقه از یک نقطه انشعاب می یابد و گل ها در انتها قرار می گیرند.

✓ گل آذین چتری شکل است که یا به گل ختم می شود و یا به انشعابات دوم و سپس به گل ختم می شود.

✓ برگ ها معمولاً شانه ای یا دارای بریدگی های عمیق هستند.

✓ میوه دوبرخشی است (شیزوکارپ) که پس از رسیدن به دو مریکارپ

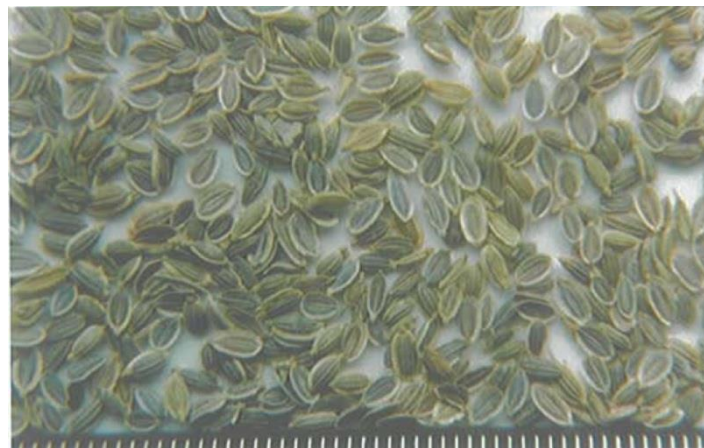
می شکند.

از ویژگی های بسیار مهم خانواده چتریان، وجود کانال ترش‌چی ویتا در برش افقی زیر میکروسکوپ است.

تخم شوید [Dill seed]

گیاه شناسی و کاربرد

<i>Anethum graveolens</i>	نام علمی
Dill	نام عمومی
Apiaceae	خانواده
میوه	بخش مورد استفاده
مدر – شیرافزا – لاغرکننده – کاهنده چربی خون	کاربرد

تخم شوید [Dill seed]

تخم شوید، میوه های **بیضوی** و **مسطح** به رنگ قهوه ای یا شکلاتی است که از دو بخش تشکیل شده است.

هر بخش آن دارای یک قسمت بال مانند سفید یا زرد رنگ در کنار و دانه های قهوه ای شکلاتی رنگ و کمی برجسته در وسط است.

مسطح بودن میوه ها از زاویه کناری به خوبی قابل مشاهده است.

دانه های قهوه ای
برجسته

قسمت بال مانند

گلپر [Cow parsnip fruit]

گیاه شناسی و کاربرد

<i>Heracleum persicum</i>	نام علمی
Cow parsnip	نام عمومی
Apiaceae	خانواده
میوه	بخش مورد استفاده
ضد عفونی کننده – ضدنفخ – هضم کننده – عطر و طعم دهنده غذا	کاربرد

گلپر [Cow parsnip fruit]

گلپر میوه ای است گرد یا بیضی شکل و پهن که از دو بخش تشکیل شده است و هر بخش دارای یک **بال** **نازک زردرنگ** و یک دانه در وسط به رنگ **قهوه ای روشن** است.
 بر روی میوه ها **چهار خط برجسته قهوه ای رنگ** در **سطح خارجی** و **دو برجستگی خطی و قهوه ای رنگ در سطح داخلی** دیده می شود که هر دو دسته از نوک میوه منشعب شده اند.
 میوه ها بویی بسیار مطبوع و طعمی تند دارند.

سطح خارجی

سطح داخلی

رازیانه [Fennel]

گیاه شناسی و کاربرد	
<i>Foeniculum vulgare</i>	نام علمی
Fennel	نام عمومی
Apiaceae	خانواده
میوه	بخش مورد استفاده
ضدنفخ – مدر – مقوی	کاربرد

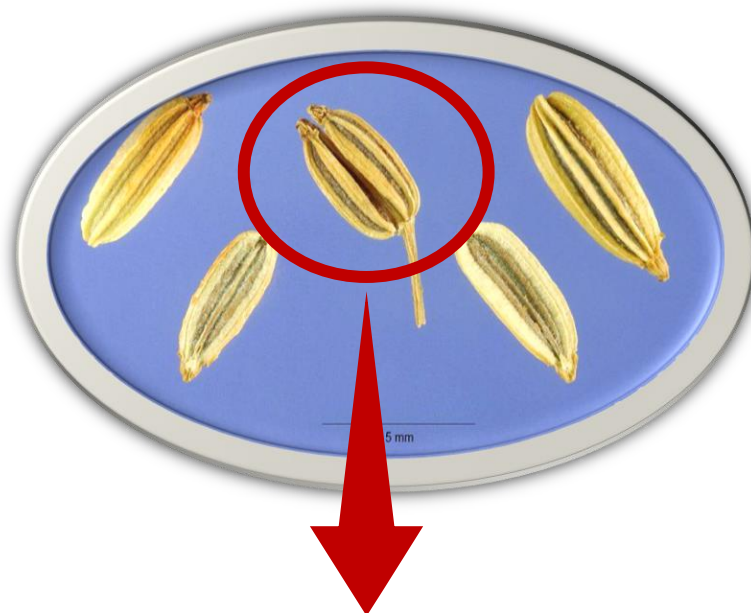
رازیانه [Fennel]

رازیانه میوه های **استوانه ای**، به رنگ سبز روشن متمایل به زرد که از دو بخش تشکیل شده است.

هر بخش بیضی شکل، کشیده و دارای پنج خط برجسته طولی در خارج است.

در قسمت داخلی، بخش سیاه رنگ دانه دیده می شود.

رازیانه بویی مطبوع و طعمی شیرین دارد.

میوه دوبرخشی

زیره سبز [Cumin]

گیاه شناسی و کاربرد	
<i>Cuminum cyminum</i>	نام علمی
Cumin	نام عمومی
Apiaceae	خانواده
میوه	بخش مورد استفاده
ضدنفخ – عطر و طعم دهنده – ضد عفونی کننده	کاربرد

زیره سبز [Cumin]

زیره سبز، میوه های کشیده و دوکی شکل دو بخشی و نوک تیز است.

روی هر بخش آن پنج خط برجسته دیده می شود.
زیره سبز بویی بسیار مطبوع و رنگ سبز روشن دارد.

زیره سبز و رازیانه شباهت ظاهری بسیار زیادی دارند. مهم ترین وجه تمایز این دو میوه، بوی آن ها است که تفاوت بارزی با یکدیگر دارد.

زیره سیاه [Caraway]

گیاه شناسی و کاربرد	
<i>Carum carvi</i>	نام علمی
Caraway	نام عمومی
Apiaceae	خانواده
میوه	بخش مورد استفاده
ضدنفخ – عطر و طعم دهنده – ضد عفونی کننده	کاربرد

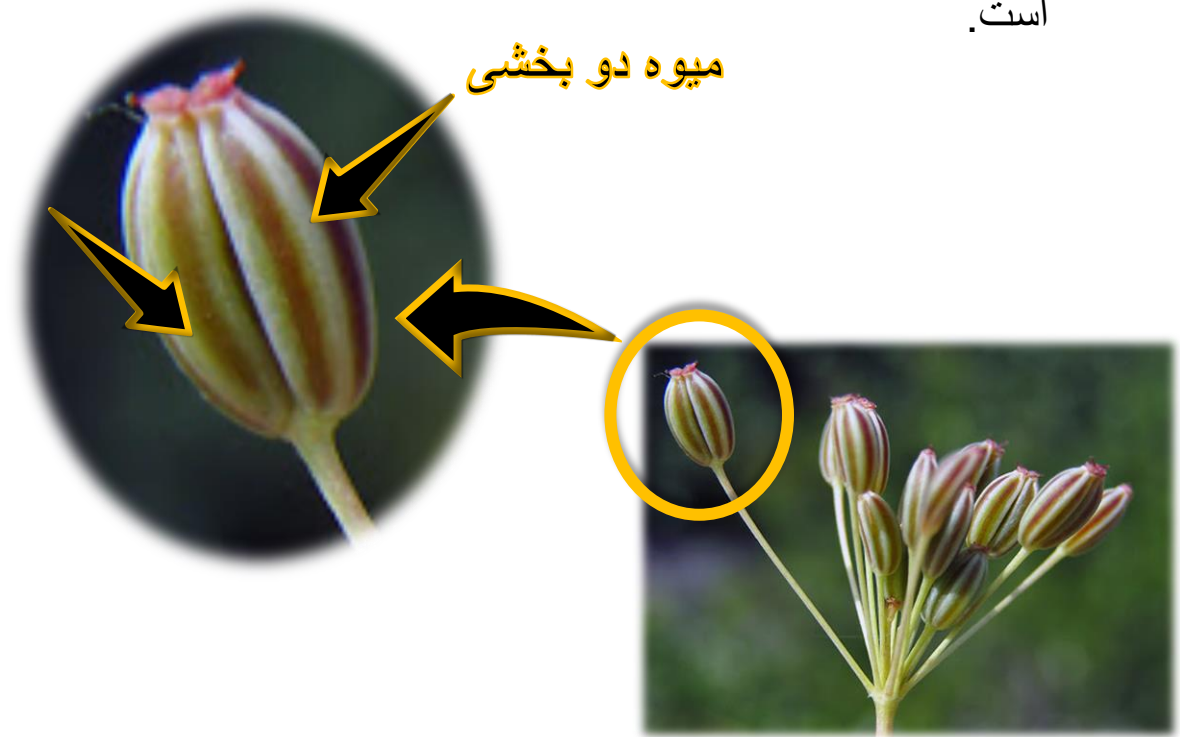
این گونه، گونه دارویی رسمی در دنیا است و شباهت بسیاری به زیره کرمان (*Bunium persicum*) دارد. هر دو گونه بومی ایران هستند ولی *Carum carvi* به دلیل محدودیت تولید وارد بازار گیاهان دارویی نمی شود و آن

زیره سیاه [Caraway]

- زیره سیاه میوه قهوه ای تیره یا سیاه استوانه ای شکل و باریک است که از دو بخش نازک و چسبیده به هم تشکیل شده است. زیره سیاه عطری مشابه زیره سبز دارد ولی ظاهر آن با زیره سبز کاملاً متفاوت است.

زیره سیاه (راست) - زیره سبز (وسط) - رازیانه (چپ)

A069 | 1280x1024 | 2013/12/08 12:08:36

انیسون [Anise]

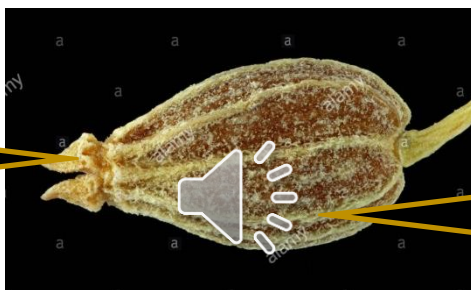
گیاه شناسی و کاربرد	
<i>Pimpinella anisum</i>	نام علمی
Anise	نام عمومی
Apiaceae	خانواده
میوه	بخش مورد استفاده
ضد درد در ناراحتی میگرن – بادشکن – معطرکننده – ضد عفونی کننده – مدر	کاربرد

انیسون [Anise]

انیسون یا بادیان رومی میوه های سبزرنگ، گلابی شکل و کوچک دارای دو بخش تقریباً مساوی است.

قسمت فوقانی آن
نوک تیز است.

پنج خط برجسته روی
آن کاملاً مشهود است.

میوه انیسون از دو بخش (فندقه) گلابی شکل تشکیل شده است که هر بخش آن دارای قسمت بیرونی سبز و قسمت داخلی کمی تیره است و بویی تند و معطر دارد.

زنیان [Bishop's weed fruit]

گیاه شناسی و کاربرد	
zenyân	تلفظ نام فارسی
<i>Trachyspermum copticum</i> Syn. : <i>Carum copticum</i>	نام علمی
Bishop's weed	نام عمومی
Apiaceae	خانواده
میوه	بخش مورد استفاده
عطر و طعم دهنده – ضدنفخ	کاربرد

زنیان [Bishop's weed fruit]

زنیان، میوه هایی ریز تقریباً گرد-گلابی شکل، از دو طرف فشرده شده حاوی دو بخش است که در قسمت وسط کمی از یکدیگر فاصله پیدا می کنند.

این میوه ها به رنگ خاکستری متمایل به قهوه ای هستند و بر روی هر بخش آن، پنج خط برجسته و موازی زردرنگ مشاهده می گردد.

فاصله بین دو بخش میوه

دو بخشی بودن میوه به خوبی مشهود است و خطوط موازی زردرنگ به وضوح در تصویر دیده می شوند.

بوی زنیان قوی و معطر و طعم آن بسیار تند است.

(راست) - آنیسون (چپ)

این تصویر متعلق به **زنیان** است که در نگاه اول شباهت زیادی به آنیسون دارد. وجه تمایز اصلی آن از آنیسون این است که **زنیان** **حالت قلبی شکل** دارد ولی **آنیسون کشیده تر** است.

تخم گشنیز [Coriander fruit]

گیاه شناسی و کاربرد

<i>Coriandrum sativum</i>	نام علمی
Coriander	نام عمومی
Apiaceae	خانواده
میوه	بخش مورد استفاده
طعم دهنده – شیرافزا – ضدنفخ – ضد عفونی کننده	کاربرد

تخم گشنیز [Coriander fruit]

تخم گشنیز، میوه های کاملاً **کروی** و صاف به رنگ **زرد کاهی** است.

این میوه دو بخشی است و یک قسمت تاج مانند با 5 برجستگی سوزنی شکل در بالا دارد.

برجستگی های
سوزنی شکل

قسمت تاج مانند

نمونه هرباریومی رازیانه

ویژگی های تشخیص گیاه:

- برگ های پرمایند و مرکب به رنگ سبز مایل به زرد با قطعات سوزنی شکل
- گل های کوچک زرد رنگ در چترهای مرکب، بزرگ و مسطح

نمونه هرباریومی شوید

ویژگی های تشخیص گیاه:

- ساقه های باریک
- برگ های متناوب سه تا چهار بار شانه ای
- گل های زرد رنگ

نمونه هرباریومی هوپج کوهی ایرانی

گل آذین چتر مانند

گیاه شناسی

<i>Astrodaucus persicus</i>	نام علمی
هوپج کوهی ایرانی	نام فارسی
Apiaceae	خانواده
دارای برگ های کرک دار – کرک های میوه در قاعده ناپیوسته	ویژگی های تشخیص گیاه

برگ های شانه ای

برگ ساقه آغوش

زیره سیاه(راست)-زیره سبز(چپ)

